

Warszawa, 19/02/2007

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

dr Janusz KOCHANOWSKI

RPO-548579-VII-708/07

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
Warszawa

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że pracownicy mojego Biura dokonali ustaleń dotyczących warunków zatrzymania i osadzenia w Zakładzie Karnym Nr 1 w Grudziądzu tymczasowo aresztowanej Marii S. oraz jej dziecka. Czynności w tej sprawie przeprowadzono na Oddziale Ginekologiczno-Położniczym Szpitala oraz w Domu dla Matki i Dziecka przy tym Zakładzie Karnym, a także w Szpitalu Miejskim w Grudziądzu. Przeanalizowano udostępnioną na miejscu dokumentację oraz informacje udzielone przez Prokuraturę Apelacyjną w Katowicach w sprawie przeciwko Pani S. o sygn. akt Ap II Ds. 54/05/S.

Po zbadaniu sprawy indywidualnej pracownicy Biura Rzecznika zapoznali się z podstawami prawnymi i sposobem funkcjonowania Domu dla Matki i Dziecka.

1. Z podjętych ustaleń wynika, że zatrzymania i tymczasowego aresztowania Pani S. dokonano na niespełna 2 tygodnie przed ustalonym dla niej terminem porodu. W dniu zatrzymania i aresztowania była ona konwojowana na trasie Kraków - Katowice i Katowice - Grudziądz. Ocena podstaw prawnych konwojowania przez Policję osób w zaawansowanej ciąży nie jest możliwa z uwagi na brak regulacji w tym zakresie. W sprawie tej zwróciłem się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Osadzenia Pani S. we wskazanych wyżej placówkach Zakładu Karnego Nr 1 w Grudziądzu dokonano na podstawie przepisów § 33 ust. 2, 4 i 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania ... (Dz. U. Nr 15, poz. 142), jak również art. 260 Kodeksu postępowania karnego w zakresie, w jakim mają zastosowanie do kobiet w zaawansowanej ciąży. Przepisy cyt. wyżej rozporządzenia wskazują, że przyjęcie kobiety od 28 tygodnia ciąży powinno mieć charakter wyjątkowy.

Przeprowadzona ocena przypadku pozwala stwierdzić, że niektóre czynności procesowe przeprowadzone wobec Pani S. mają postać niehumanitarnego i okrutnego traktowania. Decyzja o jej tymczasowym aresztowaniu i długotrwałym konwojowaniu zapadła w okresie bliskim rozwiązaniu. Konwojowania ciężarnej realizowanego w porze nocnej na tak długiej trasie nie poprzedzono badaniem lekarskim, które potwierdziłoby jego dopuszczalność. Brak było też badania lekarskiego niezwłocznie po przyjęciu na oddział szpitalny. O przesłuchaniu tymczasowo aresztowanej S.

zadecydowano w ostatnim tygodniu przed porodem i nie odstąpiono od jego przeprowadzenia w szpitalu pomimo porodu w toku. Wobec tak ważnej i trudnej sytuacji życiowej, w jakiej znalazła się Pani S., budzi również poważne wątpliwości trwające ponad 2 miesiące, tj. przez cały okres stosowania tymczasowego aresztowania, izolowanie jej od męża i innych członków rodziny, którzy ubiegali się o widzenie z nią. Nie zezwolono na udzielenie jej widzenia nawet w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej lub Policji.

Wobec Pani Marii S. uchylono tymczasowe aresztowanie po interwencji Rzecznika Praw Obywatelskich i stwierdzeniu przez Prokuratora Krajowego, że jego zastosowanie było aktem niehumanitarnym.

Opisany powyżej przypadek nieracjonalnego i okrutnego traktowania kobiety tuż przed porodem obliguje mnie, jako Rzecznika Praw Obywatelskich, do skierowania do Pana Ministra pytania o sposób wypełniania przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości zobowiązania państwa polskiego wynikającego z ratyfikowanych aktów prawa międzynarodowego, w tym zwłaszcza z art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także respektowania gwarancji zawartych w art. 30 i art. 40

Konstytucji RP. Obawiam się też, że przypadek Pani Marii S. może nie być odosobniony.

2. Z dokumentacji prowadzonej na Oddziale Ginekologicznym-Położniczym Szpitala przy Zakładzie Karnym Nr 1 w Grudziądzu wynika, że przyjmowanie do tej placówki więziennej kobiet od 28 tygodnia ciąży nie ma charakteru wyjątkowego. W 2006 r. przewieziono tam 24 kobiety w 28 tygodniu ciąży lub powyżej na 69 przyjętych ciężarnych, a więc aż 35 % ogółu przyjętych. Natomiast w latach poprzednich odpowiednio: w 2002 r. - 20 na 50 (40%), w 2003 r. - 19 na 44 (43 %), w 2004 r. - 16 na 49 (33 %) i w 2005 r. - 17 na 42 (40%), Wśród ciężarnych kobiet były tymczasowo aresztowane.

Przedstawicielowi Rzecznika nie podano informacji o tym, ile kobiet w tak zaawansowanej ciąży zostało osadzonych w warunkach więziennych bezpośrednio po wydaniu postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania lub zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności, a ile już wcześniej przebywało w areszcie śledczym lub zakładzie karnym. Sytuacja ta wymaga zbadania i rzetelnej oceny.

W moim przekonaniu umieszczenie w warunkach więziennych kobiety na kilka tygodni przed porodem może wpłynąć niekorzystnie na stan zdrowia przyszłej matki i jej dziecka. Posiada też charakter swoistego naznaczenia osoby nowonarodzonej. Dlatego zwracam się do Pana Ministra o taką zmianę § 33 cyt. wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r., która całkowicie wyeliminuje możliwość przyjmowania do zakładu karnego i aresztu śledczego kobiet od 28 tygodnia ciąży. Warto również rozważyć, czy zakaz ten nie powinien być wprowadzony do Kodeksu karnego wykonawczego. Wobec kobiet w zaawansowanej ciąży mogą być zastosowane inne instytucje prawa karnego: w odniesieniu do skazanych - odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności, a wobec podejrzanych o popełnienie przestępstwa - inne niż tymczasowe aresztowanie środki zapobiegawcze.

3. Analizując warunki izolacji więziennej kobiet w ciąży oraz matek z małymi dziećmi chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na ułomność rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych

zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek (Dz.U. Nr 175, poz. 1709).

W rozporządzeniu tym znajdują się regulacje dotyczące tymczasowo aresztowanych matek, co wykracza poza zakres upoważnienia ustawowego zawartego w art. 87 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.), a tym samym nie jest zgodne z warunkami, jakie dla rozporządzenia wyznacza art. 92 Konstytucji RP. Samo istnienie art. 214 Kkw, który nie został powołany w treści upoważnienia, mogłoby mieć znaczenie dla odtworzenia wytycznych rozporządzenia; nie może jednak sankcjonować błędnego ustalenia jego zakresu.

Upoważnienie nakazuje także uwzględnić w przepisie wykonawczym „*potrzeby w zakresie zabezpieczenia prawidłowego rozwoju dziecka*”, co z kolei znajduje zbyt małe odzwierciedlenie w treści rozporządzenia z dnia 17 września 2003 r. Celowe wydaje się określenie w nim standardów opieki nad dzieckiem. O potrzebie doprecyzowania praw dzieci przebywających w tych szczególnych warunkach przesądza z kolei konieczność zapobiegania utrwalaniu się niewłaściwych praktyk, np. przenoszenia regulacji dotyczących widzeń z osadzonym na kontakty dziecka z ojcem posiadającym pełnię praw rodzicielskich.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) uprzejmie proszę Pana Ministra o:

- zajęcie stanowiska w sprawie sposobu traktowania tymczasowo aresztowanej Marii S. przez organ, do którego dyspozycji pozostaje;
- spowodowanie zbadania okoliczności przyjęcia i warunków pobytu w Zakładzie Karnym Nr 1 w Grudziądzu tymczasowo aresztowanych i skazanych kobiet w 28 tygodniu ciąży i powyżej;
- dokonanie odpowiedniej zmiany § 33 cyt. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania ... - w kierunku zgodnym z wnioskiem, jaki zawarłem w niniejszym piśmie;

- doprowadzenie do likwidacji wykazanych wyżej ułomności cyt. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych.

Jednocześnie uprzejmie proszę Pana Ministra o udzielenie odpowiedzi na moje wcześniejsze wystąpienie z dnia 15 stycznia 2007 r. (l.dz. - j.w.), które dotyczyło uniemożliwienia przeprowadzenia przez upoważnionego przeze mnie pracownika Biura Rzecznika bezpośredniej rozmowy z tymczasowo aresztowaną Marią S.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski